

INTERPELLATION TILL STATSRÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2015-03-18
Besvaras senast
2015-04-09

Till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2014/15:410 Demokrati och mänskliga rättigheter i svensk handelspolitik

Den 5 februari 2015 presenterade statsminister Stefan Löfven och närings- och innovationsminister Mikael Damberg på Dagens Nyheters debattsida utgångspunkterna för en ökning av svensk export. En av huvudutmaningarna beskrevs som ”att svensk export i för liten utsträckning riktar sig till nya tillväxtmarknader i Asien, Afrika och Sydamerika”.

Två dagar senare presenterades en konkretisering där näringsministern pekade ut 26 länder som ska prioriteras fram till 2020 i regeringens exportfrämjande arbete. Listan inkluderar en rad auktoritära regimer som Saudiarabien, Thailand, Egypten och Förenade Arabemiraten. Samtidigt saknas en rad demokratiska länder som beräknas ha en hög tillväxt under de kommande åren, exempelvis Ghana, Peru, Mocambique, Chile och Zambia.

Ytterligare några dagar senare presenterade regeringen att man nu skulle inleda ett arbete med en svensk handlingsplan för att genomföra FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Men utöver dialogmöten i Göteborg, Malmö och Stockholm under mars månad med näringsliv, fackföreningar och civila samhället är det mer vagt vad en ny handlingsplan i praktiken skulle innebära.

Regeringens olika besked i handelspolitiken under februari skapar frågor om hur regeringens handelspolitik ska vara samstämmig med löftet i regeringens utrikespolitiska deklARATION om att Sverige ska vara en stark röst för ”demokrati, jämlikhet och solidaritet”.

Enligt Sveriges politik för global utveckling, PGU, (prop. 2002/03:122) ska regeringens alla politikområden bidra till mänskliga rättigheter och ett bättre liv för fattiga människor. Samtidigt är syftet med regeringens exportfrämjande att ”öka antalet personer i sysselsättning och antalet arbetade timmar”.

I det exportfrämjande arbetet är Exportkreditnämnden (EKN), Svensk Exportkredit (SEK) och Business Sweden (tidigare Exportrådet och Invest in Sweden) centrala verktyg. Men det har genom åren funnits stora frågetecken kring huruvida deras exportfrämjande verksamhet också skulle främja mänskliga rättigheter och utgå från fattiga människors perspektiv på utveckling.

År 2011 granskade Amnesty och Diakonia EKN, SEK och dåvarande Exportrådet. Granskningen sammanställdes i rapporten *Export till priset av mänskliga rättigheter*. Rapporten fann brister vad gäller uppdrag, transparens och uppföljning som gör det svårt för organen att på ansvarsfullt sätt hantera målkonflikten mellan exportfrämjande och utveckling. En uppdatering av rapporten från 2013 visar på förbättringar, men att det fortfarande finns mycket kvar att göra. Regeringen har tagit ett positivt steg när den i regleringsbrevet för 2014 till EKN kräver att myndigheten ska ”säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med samt informera om” internationella riktlinjer.

EKN säger att man tar hänsyn till mänskliga rättigheter i sina affärer. Men EKN:s bedömningar är i huvudsak sekretessbelagda. Det är bara de största affärerna – kategori A – som behöver redovisa en begränsad mängd information (projektets namn, lokalisering och typ samt en sammanfattning av en miljö- och social konsekvensbedömning) 30 dagar innan ett slutligt beslut fattas, men även från detta krav kan undantag göras. Insynen är därför starkt begränsad; både för svenska beslutsfattare och för dem som berörs av besluten i olika diktaturer.

Vänsterpartiet har bett riksdagens utredningstjänst att undersöka det svenska statliga stödet under perioden 2010–2014 till investeringar och handel med länder som av organisationen Freedom House – en obunden organisation som arbetar med övervakning av människors fri- och rättigheter – klassas som ”not free”, det vill säga det vi kallar för diktaturer och auktoritära regimer. För närvarande är det 51 länder som klassas som ”not free”. För att kunna göra undersökningen behövs uppgifter om utställda krediter och lån sammanställas från dels EKN, dels SEK. Detta har inte låtit sig göras, då det statliga bolaget SEK vägrat redovisa sin verksamhet i regionen.

Vad gäller EKN (som omfattas av offentlighetsprincipen) ser det ut på följande sätt: Den totala volymen exportkrediter till dessa länder 2010–2014 uppgick till 58,9 miljarder svenska kronor. Det motsvarar nästan en tredjedel av EKN:s totala garantivolym. Under detta intervall utmärker sig 2011 som ett särskilt mörkt år ur människorättssynpunkt. Det året gick EKN in och garanterade affärer med Nordafrika och Mellanöstern för mer än 12 miljarder kronor. Enbart för affärer med Saudiarabien utfärdade EKN garantier för mer än 5 miljarder kronor.

Den enskilt största mottagaren av svenska exportkrediter under 2010–2014 är

diktaturen Saudiarabien: 11 315 miljoner kronor, alltså strax över 11 miljarder kronor. Ett annat exempel på hur svenska exportkrediter understött handel med diktaturer är Bahrain. Trots att landet fängslat den svenske medborgaren Mohammed Habib al-Muqdad för hans deltagande i protesterna mot landets diktatur fortsatte EKN att utfärda exportkrediter även under 2014.

Mot bakgrund av det anförda vill jag ställa följande frågor till närings- och innovationsminister Mikael Damberg:

1. Vilka initiativ avser närings- och innovationsministern att ta för att svenskt exportfrämjande ska vara samstämmigt med politik för global utveckling och de utrikespolitiska målen om demokrati, jämlikhet och solidaritet?
2. Vad avser närings- och innovationsministern att göra för att öka möjligheterna till insyn i den verksamhet som EKN och SEK bedriver?
3. Vad avser närings- och innovationsministern att göra för att öka möjligheterna till ansvarsutkrävande för den verksamhet som EKN och SEK bedriver?

.....

Hans Linde (V)

Överlämnas enligt uppdrag

Lisa Gunnfors